

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

2026-YIL / IYUL / 7-SON,
I-QISM

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, iyul.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukirimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MHXS (IFRS) ASOSIDA MOLIVAVIY HISOBOT TUZISHNING KORXONA RENTABELLIGI VA TO'LOVGA QOBILIYATLILIGINI TAHLIL QILISHDAGI O'RNI.....	12
Urakova Maxsad Xakimovna	
QAYTA TIKLANMAYDIGAN RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA MOLIVAVIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI.....	18
Yusupova Jamila Karamatdinovna	
COMPARATIVE ANALYSIS OF DIGITAL FINANCIAL TECHNOLOGIES FOR CREDIT RISK PREDICTION AND MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND BIG DATA ANALYTICS.....	21
Kholdorov Sardor Umarovich	
O'ZBEKISTONDA AGROINVESTITSIYALARNI MOLIVALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	28
Yusupov Komaliddin Baxtiyor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA NOGIRONLIGI BO'LGAN SHAXSLAR UCHUN ICHKI TURISTIK MAHSULOTLAR TAHLILI.....	33
Zoxidov Firuz Faxritdinovich	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ НА ОСНОВЕ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА.....	38
Эргашбаева Нилуфар Мухаммадсайфуллаевна	
MUSTAQIL TURISTLAR OQIMINI OSHIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTON SHAROITIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	42
Muzaffarov Akmal Axmadovich	
МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЙ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЧАТ-БОТОВ В СИСТЕМЕ РЕГУЛИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ	49
Ирматова Азиза Бахрамовна	
OROL BO'YI MINTAQASIDA YASHIL IQTISODIYOT ASOSIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	56
Akramova Feruza	
RECENT MEDICAL TOURISM RESEARCH IN THE WEB OF SCIENCE CORE COLLECTION	68
Hao Xiaohui	
HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASHDA ILG'OR XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDAN O'ZBEKISTONDA FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	76
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISHNING ZAMONAVIY IQTISODIY MEXANIZMLARI	83
Inobatov Abror Boshlarovich	
КОММУНАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА И МЛАДЕНЧЕСКАЯ СМЕРТНОСТЬ: ЭМПИРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПО РЕГИОНАМ УЗБЕКИСТАНА ЗА 2012–2024 ГОДЫ.....	92
Мамбетсапаев Курбанияз Айниязович	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	97
Ташмухамедова Карима Саматовна	
СУТЬ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	104
Тарават Абдул Салам	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ASOSIY KAPITALGA KIRITILGAN INVESTITSIYALAR MANBALARI RIVOJLANISHINING MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI.....	112
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich	

BARQAROR SHAHARSOZLIKNI TA'MINLASHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING EKOLOGIK VA IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	117
Permatov Ilxomjon Juraboyevich	
O'ZBEKISTONDA BARQAROR SHAHARSOZLIKNI HUQUQIY ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH	121
Inoyatova Gulnoz Kadamovna	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK OMILLARNING BINOLAR YEMIRILISHIGA TA'SIRINI KOMPLEKS BAHOLASH VA ULARNI KAMAYTIRISH USULLARI (TOSHKENT SHAHRI MISOLIDA).....	125
Turabova Shodiya Anvarjon qizi	
MHXSDA TUSHUM VA MOLIVAVIY INSTRUMENTLAR BO'YICHA PUL MABLAG'LARI OQIMINI HISOBGA OLISH	132
Eshonqulov Akmal Qudratovich	
BOJXONA IMTIYOZLARINING DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARIGA TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	138
Latipov Jahongir Shavkatovich	
O'ZBEKISTONDA XUSUSIY TA'LIM TIZIMIDA KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TENDENSIYALARI	144
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
EKOLOGIK TA'LIM-TARBIYA JARAYONIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA INNOVATSION USULLARNING SAMARADORLIGI.....	150
Usmanova Gulida Valiyevna	
BUXORO VILOYATIDAGI KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI TARMOQLARARO IQTISODIY SAMADORLIGI EKONOMETRIK TAHLILI	156
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KO'CHMAS MULK BOZORIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	163
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
MAHALLALARDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH EKOTIZIMINING FUNKSIONAL BOG'LIQLIGI.....	167
Tuxtasinov Zafarjon Odiljonovich	
СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ФИНАНСОВЫМИ ОПЕРАЦИЯМИ	172
Исмоилова Жасмина Ильхом кизи	
SANOAT KLASSTERLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING INNOVATSION FAOLIYATGA TA'SIRI	178
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
XIZMATLAR SOHASIDA KICHIK BIZNES KORXONALARINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	183
Ulmasova Oygul Baxtiyorovna	
BIOLOGIK RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISHDA INNOVATSION BOSHQARUV USULLARI.....	188
Babadjanov Akmal Shuxratovich	
ZAMONAVIY JAMIYATDA AHOLINING EKOLOGIK MADANIYATINI YUKSALTIRISH MEXANIZMLARI.....	193
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
O'ZBEKISTON KONTEKSTI: IQLIM O'ZGARISHI, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGI VA MOSLASHTIRISH SIYOSATLARI	198
Haydarov Ibrohimxon Abbosxon o'g'li	
TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI VA BOJXONA NAZORATINI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	202
Kilichov Nazar Bafoevich	

TA'LIM XIZMATLARI VA ULARNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	208
Yusupova I.R.	
OROLBO'YI HUDUDLARINING IJTIMOIIQTISODIY SALOHİYATINI KOMPLEKS BAHOLASH VA USTUVOR RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	212
Dosnazarov Kallibek Kalbayevich	
ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЙ НА ФОРМИРОВАНИЕ ДОХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА	222
Айтмуратов Кутлымурат Жалгасович	
DAVLAT ISHTIROKIDAGI KORXONALAR UCHUN KORPORATIV BOSHQARUV BO'YICHA IQTISODIY HAMKORLIK VA TARAQQIYOT TASHKILOTI (IHTT)NING YETAKCHI TAMOYILLARINI O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA JORIY ETISH YO'NALISHLARI	227
Jumadullayeva Durdona Shuxrat qizi	
TURIZM SOHASIDA KLASTERNI SHAKLLANTIRISH ASOSIDA AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	233
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
EKOLOGIYAGA OID HUQUQBULARLIKLAR TARKIBI	240
Majidova Shaxnoza Rustam qizi	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH VA MUAMMOLI KREDITLAR MUAMMOSI: TAHLIL VA YECHIMLAR.....	244
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
AGROTADBIRKORLIKDA OMILLAR SARFI ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH HAJMINING OSHISHIGA TA'SIRINI HUDUDIIY BAHOLASH.....	248
Qurbonov Alisher Boboqulovich	
ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL PROBLEMS IN THE IMPLEMENTATION OF INTERNAL STANDARDS IN AUDIT FIRMS OF UZBEKISTAN AND THEIR IMPACT ON THE QUALITY OF AUDIT SERVICES	256
Kamola Bobonarova	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONA MENEJMENTIDA AXBOROT TEKNOLOGIYALARINING NAZARIY ASOSLARI.....	262
Zohidov Jamshid Botirxonovich	
SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA XALQARO TAJIRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	267
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
NAMANGAN VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI VA MAHALLIYLASHTIRISH JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.....	272
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
MILLIY HUNARMANDCHILIK SOHASINI HUDUDIIY RIVOJLANTIRISHNING INTEGRAL BOSHQARUV MODELI VA UNI BAHOLASH	279
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	

MILLIY HUNARMANDCHILIK SOHASINI HUDUDIY RIVOJLANTIRISHNING INTEGRAL BOSHQARUV MODELI VA UNI BAHOLASH

Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li
TDAU tayanch doktranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning ilmiy-amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda hunarmandchilik sohasi madaniy merosni saqlash, aholi bandligini oshirish, turizm salohiyatidan foydalanish, hududiy brendlarni shakllantirish va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishning muhim omili sifatida tahlil qilingan. Maqolada hududlar kesimida hunarmandchilikning rivojlanish holatini baholash, mavjud tafovutlarni aniqlash hamda boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash zarurligi asoslab berilgan. Shuningdek, hunarmandlar, davlat boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, turizm subyektlari va xususiy sektor o'rtasidagi funksional aloqalarni yagona tizimga birlashtirishga qaratilgan integral boshqaruv modelini ishlab chiqishning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda integral baholash, differensial yondashuv va monitoring tizimini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: milliy hunarmandchilik, hududiy rivojlanish, integral boshqaruv modeli, hunarmandlar, madaniy meros, turizm, hududiy brend, xususiy sektor, monitoring, integral baholash.

Аннотация. В данной статье исследованы научно-практические аспекты территориального развития сферы национального ремесленничества. В исследовании ремесленничество рассматривается как важный фактор сохранения культурного наследия, повышения занятости населения, использования туристического потенциала, формирования территориальных брендов и развития местной экономики. В статье обоснована необходимость оценки состояния развития ремесленничества в разрезе регионов, выявления существующих территориальных различий и научного обоснования управленческих решений. Также раскрыто значение разработки интегральной модели управления, направленной на объединение функциональных взаимосвязей между ремесленниками, органами государственного управления, образовательными учреждениями, субъектами туризма и частным сектором в единую систему. Результаты исследования показывают необходимость совершенствования интегральной оценки, дифференцированного подхода и системы мониторинга в процессе территориального развития национального ремесленничества.

Ключевые слова: национальное ремесленничество, территориальное развитие, интегральная модель управления, ремесленники, культурное наследие, туризм, территориальный бренд, частный сектор, мониторинг, интегральная оценка.

Annotation. This article examines the scientific and practical aspects of the territorial development of national handicrafts. The study analyzes handicrafts as an important factor in preserving cultural heritage, increasing employment, utilizing tourism potential, forming regional brands, and developing the local economy. The article substantiates the need to assess the development of handicrafts across regions, identify existing territorial disparities, and provide a scientific basis for management decisions. Special attention is paid to the importance of developing an integrated management model aimed at combining functional interactions among artisans, public administration bodies, educational institutions, tourism entities, and the private sector into a unified system. The research findings indicate the need to improve integrated assessment, differentiated regional approaches, and monitoring mechanisms in the territorial development of national handicrafts.

Key words: national handicrafts, territorial development, integrated management model, artisans, cultural heritage, tourism, regional brand, private sector, monitoring, integrated assessment.

KIRISH

Milliy hunarmandchilik har bir mamlakatning tarixiy xotirasi, madaniy merosi, xalq amaliy san'ati, mahalliy ishlab chiqarish an'analari va hududiy iqtisodiy salohiyatini o'zida mujassamlashtiruvchi muhim ijtimoiy-iqtisodiy sohalardan biridir. Ayniqsa, O'zbekiston sharoitida hunarmandchilik nafaqat qadimiy kasb-hunar maktablarini

saqlab qolish, balki aholi bandligini ta'minlash, oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish, turizm xizmatlari jozibadorligini oshirish, eksportbop milliy mahsulotlar yaratish hamda hududlarning iqtisodiy faolligini kuchaytirishda alohida ahamiyat kasb etadi.

So'nggi yillarda mamlakatda hunarmandchilik sohasini qo'llab-quvvatlash, ustoz-shogird an'analarini rivojlantirish, hunarmandlarni moliyaviy va tashkiliy jihatdan rag'batlantirish, milliy mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarga olib chiqish bo'yicha tizimli chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, hududlar kesimida hunarmandchilikning rivojlanish darajasi, mavjud resurslardan foydalanish samaradorligi, mahsulotlar bozoriga chiqish imkoniyatlari, innovatsion boshqaruv yondashuvlari va hududiy ixtisoslashuv darajasida sezilarli tafovutlar saqlanib qolmoqda. Bu esa milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishda kompleks, mezonlarga asoslangan va integral baholash imkonini beruvchi boshqaruv modelini ishlab chiqishni dolzarb ilmiy-amaliy vazifa sifatida ilgari suradi.

Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil 1-oktabr holatiga O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan hunarmandlar soni 22 100 tani tashkil etgan. Hududlar kesimida Toshkent shahri 2 964 nafar, Farg'ona viloyati 2 743 nafar, Samarqand viloyati 2 179 nafar hunarmand bilan yetakchi o'rinlarni egallagan¹. Ushbu raqamlar hunarmandchilik sohasining mamlakat hududlarida muayyan darajada shakllanganligini ko'rsatsa-da, ularning hududiy taqsimoti, mahsulot turlari, bozor faolligi, bandlikka ta'siri, turizm bilan integratsiyalashuvi va iqtisodiy samaradorligi bo'yicha yagona baholash tizimini shakllantirish zarurligini ham namoyon etadi.

Amaldagi yondashuvlarda hunarmandchilik sohasi ko'pincha alohida ko'rsatkichlar – hunarmandlar soni, ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi yoki ko'rgazmalardagi ishtirok darajasi orqali baholanadi. Biroq bunday yondashuv sohaning hududiy rivojlanish imkoniyatlarini to'liq ochib bera olmaydi. Chunki milliy hunarmandchilikning barqaror rivojlanishi iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, institutsional, innovatsion va turistik omillarning o'zaro uyg'unligiga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, integral boshqaruv modeli hunarmandchilik sohasining hududiy salohiyatini kompleks baholash, mavjud muammolarni aniqlash, rivojlanish zaxiralarini belgilash va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash imkonini beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish, uni boshqarish va baholash masalalari xalqaro ilmiy adabiyotlarda bir necha yondashuvlar asosida o'rganilgan. Ularning birinchi yo'nalishi hunarmandchilikni nomoddiy madaniy meros, an'anaviy bilim va avloddan-avlodga o'tuvchi kasbiy ko'nikmalar tizimi sifatida talqin qilish bilan bog'liq. UNESCOning 2003-yildagi "Nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilish to'g'risida"gi konvensiyasida an'anaviy hunarmandchilik nomoddiy madaniy merosning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rsatiladi². Bu yondashuvga ko'ra, hunarmandchilikni rivojlantirish faqat tayyor mahsulot ishlab chiqarishni ko'paytirish emas, balki ustoz-shogird an'analari, mahalliy bilimlar, estetik did, tarixiy tajriba va madaniy identifikatsiyani saqlash jarayoni sifatida qaraladi.

Ikkinchi yo'nalish hunarmandchilikni kreativ iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi sifatida baholashga asoslanadi. UNESCO va UNDP tomonidan tayyorlangan "Creative Economy Report 2013" hisobotida kreativ iqtisodiyot mahalliy rivojlanish, bandlik, ijtimoiy faollik va madaniy xilma-xillikni ta'minlovchi muhim omil sifatida talqin etiladi³. UNCTADning "Creative Economy Outlook 2024" hisobotida esa kreativ sohalar iqtisodiy o'sish, xalqaro savdo, raqamli platformalar va innovatsion tadbirkorlik bilan bog'liq holda tahlil qilinadi⁴. Ushbu yondashuv milliy hunarmandchilik mahsulotlarini ichki bozor doirasida emas, balki eksport, turizm, elektron savdo va brending imkoniyatlari orqali baholash zarurligini ko'rsatadi.

A.Zbучea tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda an'anaviy hunarmandchilikning zamonaviy jamiyatdagi roli barqaror rivojlanish nuqtai nazaridan yoritilgan. Muallifning fikricha, hunarmandchilik bir vaqtning o'zida madaniy ramz va tijorat aqtidir; uning rivojlanishi mahalliy hamjamiyatlar, tadbirkorlik, madaniy turizm va innovatsion dizayn bilan uzviy bog'liq⁵. Mazkur yondashuv milliy hunarmandchilikni faqat merosni saqlash sohasi sifatida emas, balki iqtisodiy qiymat yaratadigan, mahalliy aholi daromadini oshiradigan va hududiy brendni shakllantiradigan faol tizim sifatida baholashga imkon beradi.

D. Fernández Bellver, M.B. Prados-Peña, A.M. García-López va V. Molina-Moreno tomonidan chop etilgan bibliometrik tadqiqotda hunarmandchilik mahalliy rivojlanishning muhim omili sifatida tahlil qilingan. Tadqiqotda

1 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. "Qaysi hududda hunarmandlar soni ko'p?", 14.11.2025. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/65156-ajsi-ududda-unarmandlar-soni-k-p-4>

2 UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris: UNESCO, 2003.

3 UNESCO, UNDP. Creative Economy Report 2013 Special Edition: Widening Local Development Pathways. – New York; Paris: UNDP; UNESCO, 2013.

4 UNCTAD. Creative Economy Outlook 2024. – Geneva: United Nations Trade and Development, 2024.

5 Zbучea A. Traditional Crafts. A Literature Review Focused on Sustainable Development // Culture. Society. Economy. Politics. – 2022. – Vol. 2, No. 1. – P. 10–27. DOI: 10.2478/csep-2022-0002.

1954–2021-yillar oralig'ida chop etilgan 1379 ta ilmiy ish o'rganilib, hunarmandchilikka oid ilmiy izlanishlarda turizm, bandlik, barqaror rivojlanish, qishloq hududlari iqtisodiyoti va kambag'allikni qisqartirish masalalari yetakchi yo'nalishlar ekani aniqlangan⁶. Bu xulosa milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy ko'rsatkichlarni birgalikda baholash zarurligini tasdiqlaydi.

Hunarmandchilik va turizm o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik ham ko'plab ilmiy ishlarda alohida o'rganilgan. S. Naidu, A. Chand va P. Southgate hunarmandchilik sanoatida innovatsion faollikni turizm bilan bog'liq holda tahlil qilib, mahsulot dizayni, bozor talabini anglash, sayyohlar ehtiyojiga moslashish va yangi savdo kanallaridan foydalanish hunarmandchilik subyektlari raqobatbardoshligini oshirishini ko'rsatadi⁷. O. Karakul esa an'anaviy hunarmandchilikning saqlanishi va rivojlanishida turizm muhim rag'batlantiruvchi kuch bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi⁸. Demak, milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda turistik oqimlar, hunarmandchilik markazlari, mahalliy festival va yarmarkalar, destinatsiya brendingi hamda "tajriba iqtisodiyoti" elementlari muhim baholash mezonlari sifatida qaralishi lozim.

Uchinchi yo'nalish hunarmandchilikni hududiy boshqaruv va institutsional qo'llab-quvvatlash tizimi bilan bog'laydi. O'zbekiston tajribasida bu boradagi asosiy huquqiy va tashkiliy asoslar Prezident farmonlari va qarorlari orqali shakllantirilgan. Xususan, 2017-yildagi PF-5242-son Farmonida hunarmandchilikni rivojlantirish va hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar belgilangan⁹. PQ-3393-son qarorda "Hunarmand" uyushmasining ustuvor yo'nalishlari sifatida xalq hunarmandchiligi va amaliy san'atning an'anaviy turlarini saqlash, qayta tiklash, mahsulot sifati va raqobatbardoshligini oshirish vazifalari belgilangan¹⁰. 2019-yildagi PQ-4539-son qarorda hududlarni hunarmandchilik yo'nalishlari bo'yicha ixtisoslashtirish hamda sohani yanada rivojlantirish bo'yicha "yo'l xaritasi" tasdiqlangan¹¹. 2023-yildagi PF-91-son Farmonida esa hududlarda hunarmandchilik yo'nalishlarini rivojlantirish bo'yicha alohida "yo'l xaritasi" belgilangan¹².

Mazkur normativ-huquqiy hujjatlar milliy hunarmandchilikni rivojlantirishda hududiy yondashuvning muhimligini ko'rsatadi. Chunki hunarmandchilik turlari mamlakat hududlari bo'yicha bir xil rivojlanmagan: ayrim hududlar kulolchilik, ipakchilik, kashtachilik yoki yog'och o'ymakorligi bilan ajralib tursa, boshqalarida zargarlik, gilamchilik, milliy liboslar yoki amaliy bezak san'ati rivojlangan. Shu sababli sohani boshqarishda yagona umumiy yondashuv yetarli emas; har bir hududning tarixiy maktabi, xomashyo bazasi, turistik salohiyati, ustalar soni, bozor infratuzilmasi va eksport imkoniyatlarini hisobga oluvchi integral model zarur.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, hunarmandchilikning iqtisodiy yoki madaniy jihatlari alohida-alohida yetarlicha o'rganilgan bo'lsa-da, uni hududiy rivojlantirishni kompleks boshqaruv modeli asosida baholash masalasi nisbatan kam tadqiq etilgan. Ayniqsa, hunarmandchilik salohiyatini baholashda hunarmandlar soni, mahsulot hajmi yoki yarmarkalarda ishtirok darajasi kabi yakka ko'rsatkichlar bilan cheklanish sohaning haqiqiy rivojlanish darajasini to'liq aks ettirmaydi. Bunday sharoitda iqtisodiy samaradorlik, bandlik, madaniy merosni saqlash, innovatsion faollik, turizm bilan integratsiya, bozor infratuzilmasi va institutsional qo'llab-quvvatlash ko'rsatkichlarini yagona integral indeksga birlashtirish ilmiy-amaliy jihatdan maqsadga muvofiqdir.

Integral baholash metodologiyasi bo'yicha OECD va Yevropa Komissiyasi JRC tomonidan ishlab chiqilgan "Handbook on Constructing Composite Indicators" qo'llanmasi muhim nazariy-uslubiy asos bo'lib xizmat qiladi. Unda kompozit indikatorlarni shakllantirishda nazariy asosni belgilash, ko'rsatkichlarni tanlash, ma'lumotlarni normalizatsiya qilish, vazn berish, agregatsiyalash hamda sezgirlik tahlilini o'tkazish bosqichlari taklif etiladi¹³. Ushbu yondashuv milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini ishlab chiqishda ham qo'llanishi mumkin.

Shunday qilib, mavzuga oid adabiyotlar tahlili milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirish masalasini uch o'zaro bog'liq ilmiy yo'nalishda o'rganish zarurligini ko'rsatadi: birinchidan, hunarmandchilikni nomoddiy madaniy meros va an'anaviy bilimlar tizimi sifatida saqlash; ikkinchidan, uni kreativ iqtisodiyot, turizm, eksport

6 Fernández Bellver D., Prados-Peña M.B., García-López A.M., Molina-Moreno V. Crafts as a key factor in local development: Bibliometric analysis // *Heliyon*. – 2023. – Vol. 9, Issue 1. – Article e13039. DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e13039.

7 Naidu S., Chand A., Southgate P. Determinants of innovation in the handicraft industry of Fiji and Tonga: an empirical analysis from a tourism perspective // *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*. – 2014. – Vol. 8, No. 4. – P. 318–330. DOI: 10.1108/JEC-11-2013-0033.

8 Karakul Ö. The Effects of Tourism on Traditional Craftsmanship for the Sustainable Development of Historic Environments // *European Journal of Sustainable Development*. – 2019. – Vol. 8, No. 4. – P. 380–390. DOI: 10.14207/ejsd.2019.v8n4p380.

9 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5242-son Farmoni. – 17.11.2017.

10 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmand" uyushmasi faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3393-son Qarori. – 17.11.2017.

11 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4539-son Qarori. – 28.11.2019.

12 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholini hunarmandchilikka jalb qilish va hunarmandchilik faoliyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-91-son Farmoni. – 12.06.2023.

13 OECD, European Commission Joint Research Centre. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. – Paris: OECD Publishing, 2008.

va bandlik bilan bog'liq iqtisodiy resurs sifatida rivojlantirish; uchinchidan, hududlar kesimida integral baholash va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash. Mazkur maqolaning ilmiy ahamiyati ham aynan shu jihatda namoyon bo'ladi: unda milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish alohida ko'rsatkichlar yig'indisi sifatida emas, balki iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, innovatsion va institutsional omillarni birlashtiruvchi integral boshqaruv tizimi sifatida tadqiq etiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini ishlab chiqish va uni baholashga qaratilgan kompleks ilmiy-uslubiy yondashuv qo'llaniladi. Tadqiqotning metodologik asosini tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, indekslash va integral baholash usullari tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida hunarmandchilik sohasining hududiy rivojlanish darajasini baholashda iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, institutsional, innovatsion va turistik omillar o'zaro bog'liq tizim sifatida ko'rib chiqiladi. Bunda hududlarda faoliyat yuritayotgan hunarmandlar soni, hunarmandchilik mahsulotlari ishlab chiqarish salohiyati, bandlikka ta'siri, mahalliy brendlar shakllanishi, turizm bilan integratsiyalashuv darajasi, davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari va bozor infratuzilmasi asosiy baholash mezonlari sifatida belgilanadi.

Tadqiqotda integral baholash yondashuvi asosida hududiy rivojlanish darajasini umumlashtiruvchi indeks shakllantirish nazarda tutiladi. Ushbu indeksni ishlab chiqishda ko'rsatkichlarni tanlash, ularni normalizatsiya qilish, har bir ko'rsatkichga vazn berish va yakuniy integral natijani hisoblash bosqichlari qo'llaniladi. Natijada har bir hudud bo'yicha milliy hunarmandchilik sohasining rivojlanish darajasini taqqoslash, kuchli va zaif jihatlarni aniqlash hamda boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, tadqiqotda mantiqiy umumlashtirish va ilmiy abstraksiyalash usullaridan foydalanilib, milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modeli tarkibiy jihatdan asoslandi. Mazkur model hunarmandchilik sohasini faqat ishlab chiqarish faoliyati sifatida emas, balki hududiy iqtisodiyot, madaniy meros, turizm, bandlik, tadbirkorlik va innovatsion boshqaruvni birlashtiruvchi kompleks tizim sifatida baholashga xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish jarayonini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ushbu soha faqat yakka tartibdagi hunarmandlar faoliyati yoki milliy mahsulot ishlab chiqarish bilan cheklanmaydi. U hududiy iqtisodiyot, bandlik, turizm, madaniy meros, ta'lim, xususiy sektor va davlat boshqaruvi o'rtasidagi uzviy aloqalarni qamrab oluvchi murakkab ijtimoiy-iqtisodiy tizim sifatida namoyon bo'ladi. Shu bois milliy hunarmandchilikni rivojlantirishda alohida-alohida chora-tadbirlar emas, balki hududlarning resurs salohiyati, tarixiy hunarmandchilik maktablari, turistik imkoniyatlari va bozor infratuzilmasini birlashtiruvchi integral boshqaruv modelini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Hududlarda hunarmandchilikni rivojlantirish bo'yicha mavjud yondashuvlarda ayrim hollarda ishtirokchilar o'rtasidagi funksional aloqalar yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Xususan, hunarmandlar, davlat boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, turizm subyektlari va xususiy sektor o'zaro hamkorlik qilsa-da, ularning faoliyati yagona maqsad, yagona mexanizm va yagona baholash mezonlari asosida muvofiqlashtirilmagan holatlar uchraydi. Natijada hududlarda hunarmandchilik salohiyatidan foydalanish darajasi bir xil emas, mavjud imkoniyatlar to'liq ishga solinmaydi, mahsulotlarni bozorga olib chiqish, turizm bilan integratsiya qilish va yoshlarni sohaga jalb etishda tizimli muammolar yuzaga keladi.

Shu nuqtai nazardan, milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishga qaratilgan integral boshqaruv modelini ishlab chiqish zarurati yuzaga keladi. Mazkur modelning asosiy xususiyati shundaki, unda hunarmandchilik faoliyatining barcha asosiy ishtirokchilari yagona boshqaruv tizimiga birlashtiriladi. Bunda hunarmandlar mahsulot ishlab chiqarish, an'anaviy texnologiyalarni saqlash va amaliy tajribani uzatish vazifasini bajarsa, davlat boshqaruv organlari tashkiliy-huquqiy sharoit yaratish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash va infratuzilmani rivojlantirish bilan shug'ullanadi. Ta'lim muassasalari esa kadrlar tayyorlash, ustoz-shogird an'alarini ilmiy-uslubiy jihatdan qo'llab-quvvatlash hamda hunarmandchilikka innovatsion yondashuvlarni joriy etishda muhim o'rin tutadi. Turizm subyektlari hunarmandchilik mahsulotlarini turistik marshrutlar, madaniy tadbirlar, ko'rgazmalar va destinatsiya brendingi bilan bog'laydi. Xususiy sektor esa investitsiya, marketing, elektron savdo, logistika va eksport kanallarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Integral boshqaruv modelida ishtirokchilarning strategik, taktik va operatsion darajadagi vakolatlarini aniq taqsimlash muhim hisoblanadi. Strategik darajada milliy hunarmandchilikni rivojlantirishning uzoq muddatli maqsadlari, hududiy ustuvorliklari, ixtisoslashuv yo'nalishlari va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlari

belgilanadi. Taktik darajada hududiy dasturlar, klasterlar, hunarmandchilik markazlari, turizm yo'nalishlari bilan integratsiyalashgan loyihalar va bozor infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqiladi. Operatsion darajada esa aniq hunarmandlar, ustaxonalar, ta'lim muassasalari, turistik firmalar, savdo maydonchalari va mahalliy hokimliklar o'rtasidagi kundalik amaliy hamkorlik yo'lga qo'yiladi.

Bunday vakolatlar taqsimoti boshqaruv jarayonida takrorlanish, mas'uliyatsizlik va resurslardan samarasiz foydalanish holatlarini kamaytiradi. Har bir subyektning vazifasi, javobgarligi va natijaga qo'shadigan hissasi aniq belgilanganda, hududiy hunarmandchilik siyosati yanada maqsadli, samarali va natijador bo'ladi. Ayniqsa, hududlarning o'ziga xos hunarmandchilik maktablarini rivojlantirishda strategik qarorlar va mahalliy amaliy harakatlar o'rtasidagi uzviylikni ta'minlash muhim ahamiyatga ega.

Integral boshqaruv modelining yana bir muhim jihati sifatida boshqaruv qarorlarini qabul qilish, amalga oshirish va monitoring qilishning bosqichma-bosqich mexanizmini shakllantirish zarurligi aniqlandi. Ushbu mexanizm birinchi bosqichda hududning hunarmandchilik salohiyatini diagnostika qilishni nazarda tutadi. Bunda hududdagi hunarmandlar soni, mahsulot turlari, tarixiy hunarmandchilik maktablari, xomashyo bazasi, turistik oqimlar, bozor infratuzilmasi va eksport imkoniyatlari o'rganiladi. Ikkinchi bosqichda hududning ustuvor ixtisoslashuv yo'nalishlari aniqlanadi. Uchinchi bosqichda manfaatdor tomonlar o'rtasidagi hamkorlik mexanizmi belgilanadi. To'rtinchi bosqichda aniq dasturlar, loyihalar va chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Beshinchi bosqichda esa erishilgan natijalar integral ko'rsatkichlar asosida baholanib, zarur hollarda boshqaruv qarorlariga tuzatishlar kiritiladi.

Mazkur yondashuv hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda monitoring va baholash tizimini kuchaytiradi. Chunki sohaning samaradorligini faqat hunarmandlar soni yoki ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi bilan baholash yetarli emas. Integral baholash jarayonida iqtisodiy samaradorlik, aholi bandligiga ta'sir, ayollar va yoshlarning sohaga jalb etilishi, turizm bilan bog'liqlik, mahalliy brendlar shakllanishi, innovatsion va raqamli savdo kanallaridan foydalanish, davlat qo'llab-quvvatlashidan foydalanish darajasi kabi ko'rsatkichlarni birgalikda tahlil qilish lozim.

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish modeli quyidagi asosiy tarkibiy bloklardan iborat bo'lishi maqsadga muvofiq: resurs salohiyati bloki, ishlab chiqarish va kasbiy mahorat bloki, bozor va marketing bloki, turizm bilan integratsiya bloki, ta'lim va innovatsiya bloki, institutsional qo'llab-quvvatlash bloki hamda monitoring va baholash bloki. Ushbu bloklarning o'zaro uyg'unligi hududiy hunarmandchilik tizimining barqaror ishlashini ta'minlaydi.

Hududning resurs salohiyati, turistik imkoniyatlari va hunarmandchilik ixtisoslashuvidan kelib chiqqan holda hamkorlik mexanizmini takomillashtirish modelning eng muhim natijalaridan biridir. Masalan, tarixiy shaharlar va ziyorat turizmi rivojlangan hududlarda hunarmandchilikni turistik mahsulot sifatida rivojlantirish ustuvor bo'lsa, xomashyo bazasi kuchli hududlarda ishlab chiqarish hajmi va eksport imkoniyatlarini kengaytirish muhim hisoblanadi. Hunarmandchilik an'analari chuqur shakllangan hududlarda esa ustoz-shogird maktablarini saqlash, yoshlarni kasbga yo'naltirish va hududiy brendlarni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilishi lozim.

Integral boshqaruv modelining amaliy ahamiyati shundaki, u har bir hududning mavjud salohiyatini chuqur tahlil qilish, muammolarni aniqlash, rivojlanish yo'nalishlarini belgilash va resurslarni maqsadli taqsimlash imkonini beradi. Mazkur model orqali hunarmandchilik sohasida davlat, ta'lim, biznes, turizm va mahalliy hamjamiyat manfaatlari yagona tizimga keltiriladi. Natijada sohani boshqarishda fragmentar yondashuvdan kompleks yondashuvga o'tish, hududiy raqobatbardoshlikni oshirish, milliy mahsulotlar bozorini kengaytirish va hunarmandchilikni barqaror iqtisodiy faoliyat turiga aylantirish imkoniyati yuzaga keladi.

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini ishlab chiqish ilmiy va amaliy jihatdan muhim natija hisoblanadi. Mazkur model hunarmandchilikni madaniy meros elementi sifatida saqlash bilan birga, uni hududiy iqtisodiy o'sish, bandlikni oshirish, turizmni rivojlantirish, xususiy tadbirkorlikni rag'batlantirish va eksport salohiyatini kengaytirishning samarali vositasiga aylantirishga xizmat qiladi. Shu sababli ushbu model asosida hududiy hunarmandchilik siyosatini shakllantirish milliy iqtisodiyotda mahalliy resurslardan oqilona foydalanish, hududlar o'rtasidagi rivojlanish tafovutlarini kamaytirish va milliy brend qiymatini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish jarayoni ko'p omilli va ko'p subyektli boshqaruv tizimi sifatida namoyon bo'ladi. Chunki ushbu sohaning barqaror rivojlanishi faqat hunarmandlar faoliyatiga emas, balki davlat boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, turizm subyektlari, xususiy sektor, mahalliy resurslar, bozor infratuzilmasi hamda monitoring va baholash tizimining o'zaro muvofiqlashgan faoliyatiga bog'liqdir. Shu sababli milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda alohida chora-tadbirlar bilan cheklanib qolmasdan, barcha manfaatdor tomonlarning funksional vazifalarini yagona boshqaruv tizimiga birlashtiruvchi integral modelni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Mazkur integral boshqaruv modeli hududning resurs salohiyati, tarixiy hunarmandchilik an'analari, turistik imkoniyatlari, ishlab chiqarish va marketing infratuzilmasi, ta'lim va innovatsion qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini o'zaro bog'liq holda baholashga xizmat qiladi. Modelni shakllantirishda tadqiqot metodologiyasida belgilangan

tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, statistik guruhlash, ekspert baholash, indekslash va integral baholash usullariga tayanildi. Bu esa hunarmandchilik sohasini hududlar kesimida kompleks baholash, mavjud muammolarni aniqlash, ustuvor rivojlanish yo'nalishlarini belgilash va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslash imkonini beradi.

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini asoslashda dastlab hududlar kesimida sohaning amaldagi holatini statistik tahlil qilish muhim hisoblanadi. Shu maqsadda O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida hududlar bo'yicha faoliyat yuritayotgan hunarmandlar soni tahlil qilindi. Mazkur statistik jadval bevosita boshqaruv modeli emas, balki integral boshqaruv modelini ishlab chiqish uchun empirik-axborot bazasi vazifasini bajaradi. Chunki hududlar bo'yicha hunarmandlar sonidagi tafovutlar sohaning qaysi hududlarda nisbatan yuqori yoki past rivojlanganini aniqlash, hududiy ixtisoslashuv darajasini baholash hamda keyingi bosqichda integral baholash indikatorlarini shakllantirish imkonini beradi (1-jadval).

O'zbekiston hududlari bo'yicha hunarmandlar sonining taqsimoti, 2024-yil 11-oktabr holatiga¹⁴

№	Viloyat nomi	Jami	A'zo hunarmandlar tarkibi					
			Erkaklar	%	Ayollar	%	Yoshlar	%
	Jami	27981	14852	53.08%	13129	46.92%	5723	20.45%
1	Andijon viloyati	3056	1789	58.54%	1267	41.46%	905	29.61%
2	Buxoro viloyati	2247	1020	45.39%	1227	54.61%	455	20.25%
3	Toshkent shahri	3321	1801	54.23%	1520	45.77%	453	13.64%
4	Jizzax viloyati	1057	435	41.15%	622	58.85%	250	23.65%
5	Qashqadaryo viloyati	2086	920	44.10%	1166	55.90%	407	19.51%
6	Navoiy viloyati	836	278	33.25%	558	66.75%	157	18.78%
7	Namangan viloyati	2428	1906	78.50%	522	21.50%	465	19.15%
8	Qoraqalpog'iston Respublikasi	1040	428	41.15%	612	58.85%	184	17.69%
9	Samarqand viloyati	2567	1356	52.82%	1211	47.18%	546	21.27%
10	Surxandaryo viloyati	1067	502	47.05%	565	52.95%	244	22.87%
11	Sirdaryo viloyati	542	195	35.98%	347	64.02%	93	17.16%
12	Toshkent viloyati	1988	857	43.11%	1131	56.89%	373	18.76%
13	Farg'ona viloyati	3435	2318	67.48%	1117	32.52%	724	21.08%
14	Xorazm viloyati	2311	1047	45.31%	1264	54.69%	467	20.21%

Jadval ma'lumotlari milliy hunarmandchilik sohasining O'zbekiston hududlari bo'yicha notekis taqsimlanganligini ko'rsatadi. 2024-yil 11-oktabr holatiga mamlakatda faoliyat yuritayotgan hunarmandlar soni 22 100 tani tashkil etgan bo'lib, ularning eng katta qismi Toshkent shahri, Farg'ona, Samarqand, Andijon, Namangan va Xorazm viloyatlarida jamlangan. Xususan, Toshkent shahrida 2 964 nafar, Farg'ona viloyatida 2 743 nafar, Samarqand viloyatida 2 179 nafar hunarmand faoliyat yuritmoqda. Bu esa ushbu hududlarda hunarmandchilik infratuzilmasi, bozor talabi, tarixiy an'analar, turistik oqimlar va mahsulotlarni realizatsiya qilish imkoniyatlari nisbatan yuqori ekanligini ko'rsatadi.

Jadvaldan ko'rinadiki, hunarmandlar soni bo'yicha yuqori ko'rsatkichga ega hududlar asosan iqtisodiy faolligi yuqori, aholisi zich, tarixiy-madaniy meros obyektlariga boy yoki turizm salohiyati kuchli bo'lgan hududlar hisoblanadi. Masalan, Toshkent shahri yirik iste'mol bozori, savdo-logistika imkoniyatlari va xizmatlar infratuzilmasi bilan ajralib tursa, Samarqand va Xorazm viloyatlari tarixiy-madaniy turizm markazlari sifatida hunarmandchilik mahsulotlariga bo'lgan talabni oshiradi. Farg'ona, Andijon va Namangan viloyatlarida esa aholining mehnat faolligi, oilaviy tadbirkorlik an'analari, ustoz-shogird maktablari va mahalliy hunarmandchilik yo'nalishlari nisbatan yaxshi shakllangan.

Shu bilan birga, jadvalda ayrim hududlarda hunarmandlar soni pastroq ekanligi ham kuzatiladi. Jumladan, Sirdaryo va Navoiy viloyatlarida bu ko'rsatkich mos ravishda 449 va 419 nafarni tashkil etgan. Bunday tafovutlar

14 www.stat.uz

hududlarning tarixiy hunarmandchilik maktablari, aholi soni, bozor sig'imi, turistik oqimlar, xomashyo bazasi, infratuzilma va institutsional qo'llab-quvvatlash darajasi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Demak, hunarmandchilikni rivojlantirishda barcha hududlar uchun bir xil yondashuvni qo'llash yetarli emas; aksincha, har bir hududning mavjud salohiyati, ixtisoslashuvi va rivojlanish muammolaridan kelib chiqqan holda differensial boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish zarur.

Mazkur statistik ma'lumotlar integral boshqaruv modelini ishlab chiqish uchun muhim empirik asos bo'lib xizmat qiladi. Chunki hududlar kesimida hunarmandlar sonining turlicha taqsimlanishi sohani rivojlantirishda hududiy yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Yuqori ko'rsatkichga ega hududlarda asosiy e'tibor mahsulot sifatini oshirish, eksport kanallarini kengaytirish, turizm bilan integratsiyani kuchaytirish va hududiy brendlarni rivojlantirishga qaratilishi lozim. Past ko'rsatkichga ega hududlarda esa hunarmandlarni sohaga jalb qilish, ustoz-shogird tizimini rivojlantirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, xomashyo va savdo infratuzilmasini yaxshilash hamda yangi hunarmandchilik yo'nalishlarini shakllantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, hunarmandlar soni hududiy rivojlanish darajasini baholashda muhim ko'rsatkich bo'lsa-da, u yakka holda sohaning to'liq holatini ifodalab bera olmaydi. Shu sababli ushbu ko'rsatkichni turistik salohiyat, mahsulot turlari, bandlikka ta'sir, bozor infratuzilmasi, eksport imkoniyatlari, ta'lim muassasalari bilan hamkorlik va davlat qo'llab-quvvatlovi kabi indikatorlar bilan birgalikda tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. Aynan shunday yondashuv milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini shakllantirishga ilmiy asos yaratadi.

Umuman olganda, jadvalda keltirilgan statistik ma'lumotlar O'zbekistonda hunarmandchilik sohasi muayyan hududlarda yuqori darajada jamlanganini, ayrim hududlarda esa mavjud salohiyatdan to'liq foydalanilmayotganini ko'rsatadi. Bu holat milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda resurslarni maqsadli taqsimlash, hududiy ixtisoslashuvni chuqurlashtirish, turizm va xususiy sektor bilan hamkorlikni kuchaytirish hamda boshqaruv qarorlarini integral baholash natijalariga tayangan holda qabul qilish zarurligini asoslaydi.

Jadvalning amaliy ahamiyati shundaki, u milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishda qaror qabul qilish, uni amalga oshirish va monitoring qilishning izchil mexanizmini ko'rsatadi. Avvalo, hududning mavjud salohiyati diagnostika qilinadi. Keyingi bosqichda ustuvor hunarmandchilik yo'nalishlari aniqlanadi. So'ngra davlat organlari, hunarmandlar, ta'lim muassasalari, turizm subyektlari va xususiy sektor o'rtasida hamkorlik mexanizmi shakllantiriladi. Yakuniy bosqichda esa amalga oshirilgan chora-tadbirlar integral ko'rsatkichlar asosida baholanadi va monitoring natijalariga ko'ra boshqaruv qarorlariga tuzatishlar kiritiladi.

Shunday qilib, mazkur jadval milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslarini birlashtiruvchi konseptual model vazifasini bajaradi. U sohani madaniy merosni saqlash, aholi bandligini oshirish, turizmni rivojlantirish, hududiy brendlarni shakllantirish, xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va eksport salohiyatini kengaytirish bilan bog'liq holda kompleks baholash imkonini beradi. Shu sababli jadvalda aks ettirilgan integral boshqaruv modeli milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishning samarali mexanizmi sifatida maqolaning ilmiy yangiligi va amaliy ahamiyatini kuchaytiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish masalasi bugungi kunda nafaqat madaniy merosni saqlash, balki hududiy iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, aholi bandligini oshirish, turizm salohiyatidan samarali foydalanish va milliy mahsulotlar raqobatbardoshligini kuchaytirish nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, hunarmandchilik sohasi ko'p omilli va ko'p subyekтли tizim bo'lib, uning barqaror rivojlanishi hunarmandlar, davlat boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, turizm subyektlari, xususiy sektor va mahalliy hamjamiyatlarning o'zaro muvofiqlashtirilgan faoliyatiga bevosita bog'liq.

Tahlillar asosida milliy hunarmandchilikni hududiy rivojlantirishda mavjud yondashuvlarni yanada takomillashtirish zarurligi aniqlandi. Xususan, hududlarda hunarmandlar soni, tarixiy hunarmandchilik maktablari, turistik salohiyat, bozor infratuzilmasi, xomashyo bazasi va davlat qo'llab-quvvatlash mexanizmlaridan foydalanish darajasi bir xil emas. Bu esa sohani rivojlantirishda barcha hududlar uchun yagona yondashuvni emas, balki har bir hududning o'ziga xos salohiyati, ixtisoslashuvi va rivojlanish muammolaridan kelib chiqadigan differensial boshqaruv mexanizmini qo'llash zarurligini asoslaydi.

Maqolada taklif etilgan integral boshqaruv modeli milliy hunarmandchilik sohasini alohida iqtisodiy faoliyat turi sifatida emas, balki hududiy rivojlanish, madaniy meros, turizm, ta'lim, tadbirkorlik, innovatsiya va institutsional qo'llab-quvvatlash bilan bog'liq kompleks tizim sifatida baholash imkonini beradi. Ushbu modelning muhim jihati shundaki, unda ishtirokchilarning strategik, taktik va operatsion darajadagi vazifalari aniq taqsimlanadi, boshqaruv qarorlarini qabul qilish, amalga oshirish va monitoring qilish bosqichma-bosqich yo'lga qo'yiladi. Natijada hunarmandchilik sohasini hududlar kesimida kompleks tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va resurslarni maqsadli yo'naltirish imkoniyati kuchayadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, milliy hunarmandchilikni rivojlantirishda hunarmandlar soni muhim statistik ko'rsatkich bo'lsa-da, u sohaning haqiqiy rivojlanish darajasini to'liq aks ettira olmaydi. Shu sababli hududiy baholash jarayonida iqtisodiy samaradorlik, bandlikka ta'sir, turizm bilan integratsiya, mahsulotlar raqobatbardoshligi, eksport imkoniyatlari, ta'lim va innovatsiya bilan bog'liqlik, davlat qo'llab-quvvatlashidan foydalanish darajasi hamda hududiy brend shakllanishi kabi ko'rsatkichlarni yagona integral indeks asosida baholash maqsadga muvofiqdir.

Yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Birinchidan, O'zbekiston hududlari bo'yicha milliy hunarmandchilik salohiyatini baholashga qaratilgan integral indikatorlar tizimini ishlab chiqish lozim. Ushbu tizimda hunarmandlar soni, mahsulot turlari, turistik oqimlar bilan bog'liqlik, bozor infratuzilmasi, eksport imkoniyatlari, davlat qo'llab-quvvatlovi va ta'lim muassasalari bilan hamkorlik ko'rsatkichlari qamrab olinishi zarur.

Ikkinchidan, hududlarning hunarmandchilik ixtisoslashuvini chuqurlashtirish va har bir hudud uchun alohida rivojlanish yo'nalishlarini belgilash maqsadga muvofiq. Bunda tarixiy hunarmandchilik maktablari, mahalliy xomashyo bazasi, aholi bandligi, turistik salohiyat va mavjud bozor imkoniyatlari asosiy mezon sifatida inobatga olinishi kerak.

Uchinchidan, hunarmandchilik, turizm va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik mexanizmini kuchaytirish zarur. Hunarmandchilik mahsulotlarini turistik marshrutlar, mehmonxona va ziyorat obyektlari, madaniy festivallar, ko'rgazmalar hamda elektron savdo platformalari bilan integratsiya qilish hududiy brendlar shakllanishiga va mahsulotlar realizatsiyasi kengayishiga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, ta'lim muassasalari, kasb-hunar maktablari va "ustoz-shogird" tizimi o'rtasidagi aloqalarni institutsional jihatdan mustahkamlash lozim. Bu orqali yoshlarni hunarmandchilikka jalb etish, an'anaviy kasb ko'nikmalarini saqlash, mahsulot dizayni va sifatini oshirish hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etish imkoniyati kengayadi.

Beshinchidan, hududlarda hunarmandchilik sohasini monitoring qilish va baholashning raqamli axborot tizimini shakllantirish maqsadga muvofiq. Ushbu tizim orqali hunarmandlar faoliyati, mahsulot turlari, savdo hajmi, turizm bilan integratsiya darajasi, davlat qo'llab-quvvatlashidan foydalanish holati va hududiy rivojlanish ko'rsatkichlarini doimiy kuzatib borish mumkin bo'ladi.

Umuman olganda, milliy hunarmandchilik sohasini hududiy rivojlantirishning integral boshqaruv modelini qo'llash hududlarning mavjud salohiyatidan samarali foydalanish, hunarmandchilik mahsulotlarining ichki va tashqi bozordagi raqobatbardoshligini oshirish, aholi bandligini kengaytirish, turizm xizmatlari bilan uzviy integratsiyani ta'minlash va milliy madaniy merosni iqtisodiy rivojlanish omiliga aylantirish imkonini beradi. Shu bois mazkur modelni amaliyotga joriy etish hududiy rivojlanish siyosatini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. "Qaysi hududda hunarmandlar soni ko'p?", 14.11.2025-yil. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/65156-ajsi-ududda-unarmandlar-soni-k-p-4>
2. UNESCO. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. – Paris: UNESCO, 2003.
3. UNESCO, UNDP. Creative Economy Report 2013 Special Edition: Widening Local Development Pathways. – New York; Paris: UNDP; UNESCO, 2013.
4. UNCTAD. Creative Economy Outlook 2024. – Geneva: United Nations Trade and Development, 2024.
5. Zbucnea A. Traditional Crafts. A Literature Review Focused on Sustainable Development // Culture. Society. Economy. Politics. – 2022. – Vol. 2, No. 1. – P. 10–27. DOI: 10.2478/csep-2022-0002.
6. Fernández Bellver D., Prados-Peña M.B., García-López A.M., Molina-Moreno V. Crafts as a key factor in local development: Bibliometric analysis // Heliyon. – 2023. – Vol. 9, Issue 1. – Article e13039. DOI: 10.1016/j.heliyon.2023.e13039.
7. Naidu S., Chand A., Southgate P. Determinants of innovation in the handicraft industry of Fiji and Tonga: an empirical analysis from a tourism perspective // Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy. – 2014. – Vol. 8, No. 4. – P. 318–330. DOI: 10.1108/JEC-11-2013-0033.
8. Karakul Ö. The Effects of Tourism on Traditional Craftsmanship for the Sustainable Development of Historic Environments // European Journal of Sustainable Development. – 2019. – Vol. 8, No. 4. – P. 380–390. DOI: 10.14207/ejsd.2019.v8n4p380.
9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5242-son Farmoni. – 17.11.2017.

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmand" uyushmasi faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3393-son Qarori. – 17.11.2017.<https://lex.uz/docs/3416134>
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Hunarmandchilikni yanada rivojlantirish va hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4539-son Qarori. – 28.11.2019. <https://lex.uz/docs/-4622088>
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholini hunarmandchilikka jalb qilish va hunarmandchilik faoliyatini rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-91-son Farmoni. – 12.06.2023.<https://lex.uz/docs/6490321>
13. OECD, European Commission Joint Research Centre. Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. – Paris: OECD Publishing, 2008.
14. www.stat.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 7/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>